

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ТВОРАХ О. ПРОЙСЛЕРА ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

THE LINGUISTIC MEANS OF EXPRESSING OF COMPARATIVE CONSTRUCTIONS IN THE WORKS OF O. PREUSSLER AND THEIR TRANSLATION INTO UKRAINIAN

Кучма Т.В.,

orcid.org/0000-0001-5635-1473

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри романо-германської філології

Рівненського державного гуманітарного університету

У статті з'ясовано, що порівняння – це фігура мови або рідше троп, що полягає у зображенні особи, предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими для інших: *дівчина струнка, як тополя; волошки сині, як небо; надворі тепло, як улітку* тощо. В основі порівняння лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис. У порівнянні розрізняють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють), об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) і ознаку, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюється з іншим (об'єктом).

Для оформлення порівняльних конструкцій в німецькій мові використовуються сполучники *wie, als, gleich, ähnlich, als wie, als ob*, в українській мові – підрядні сполучники *як, ніж, наче, мов, неначе, немов, ніби*.

Виявлено, що науковці виділяють порівняння логічні (поняттєві) й художні (образні). Серед художніх порівнянь є традиційні, що створюють національний колорит, художньо-символічне світобачення та індивідуально-авторські, які відображають художні смаки майстрів слова.

Установлено, що у літературних творах порівняння часто вживаються письменниками для того, щоб викликати в читача певні емоції, залишити у його свідомості яскраві враження від прочитаного. В усіх повістях-казках О. Пройслера вживаються логічні порівняння (*krächzen wie ein gewöhnlicher Rabe – каркати, як кожний учений ворон; sie ist eine Hexe wie du – чаклунка, як і ти*); традиційні (*wie ein Marmelotier schlief sie – спала, як байбачок*) та індивідуально-авторські (*klein und verloren wie Fischerboote auf einem weiten Meer – маленьких, загублених, як рибальські човни в безмежному морі*).

У текстах казок виявлено прості порівняння (*wie die Hasen sind sie davongelaufen – вояки тікали, як зайці*) і розгорнуті (*Der Uhu schlug mit den Flügeln, als gelte es, die Erinnerung an jenen unglückseligen Morgen abzuschütteln – Угу вдарив крильми, немов хотів струсити з себе спогади про той злочасний ранок*). Найчастіше В. Василюк підбирає при перекладі еквівалент, хоча строгої відповідності між порівняльними конструкціями німецької та української мов немає.

Ключові слова: О. Пройслер, порівняльні конструкції, логічні порівняння, художні порівняння, індивідуально-авторські порівняння, прості і розгорнуті порівняння.

The article proves that a simile is a figure of speech or, less often, a trope, which consists in depicting a person, object, phenomenon or action through the most characteristic features that are organically inherent in other objects: a girl is slim like a poplar; cornflowers are blue like the sky; it is warm outside like in summer, etc. The simile is based on the logical operations of identifying the most essential feature of the described object via searching for another object for which this feature is more expressive, comparing and describing this feature. In a simile, there is a subject of comparison (what is being compared), an object of comparison (what is being compared to) and a feature with which one subject (subject) is compared to another (object).

In the German language, conjunctions *wie, als, gleich, ähnlich, als wie, als ob* are used to form comparative constructions, in Ukrainian – subordinating conjunctions *як, ніж, наче, мов, неначе, немов, ніби (like, than, as if)*.

The article states that scholars distinguish between logical (conceptual) and artistic (figurative) similes. The artistic similes can be divided into traditional ones, which create national colouring and represent artistic and symbolic worldview, and individual comparisons that reflect the artistic tastes of the author.

The research established that in literary works, writers often use similes in order to evoke certain emotions in the reader and to make vivid impressions on the reader's mind. O. Preußler uses different types of similes in all his fairy tales. They can be logical (*krächzen wie ein gewöhnlicher Rabe – to caw like every learned raven; sie ist eine Hexe wie du – a witch like you*), traditional ones (*wie ein Marmelotier schlief sie – slept like a marmot*), and individual-author's (*klein und verloren wie Fischerboote auf einem weiten Meer – small, lost like fishing boats in the boundless sea*).

The texts of the fairy tales contain simple similes (*wie die Hasen sind sie davongelaufen – the soldiers ran away like hares*) and extended ones (*Der Uhu schlug mit den Flügeln, als gelte es, die Erinnerung an jenen unglückseligen Morgen abzuschütteln – Uhu beat his wings as if he wanted to shake off the memories of that ill-fated morning*). Most often, translator V. Vasyliuk chooses an equivalent in translation, although there is no strict correspondence between comparative constructions in German and Ukrainian.

Key words: O. Preußler, comparative constructions, logical similes, literary similes, individual-author similes, simple and extended similes.

Постановка проблеми. У літературних творах порівняння часто вживаються письменниками для того, щоб викликати в читача певні емоції, залишити у його свідомості яскраві враження від прочитаного. У композиції літературного твору є кілька різновидів порівнянь. Найчастіше вони вживаються для надання більш виразної портретної характеристики дійової особи, опису пейзажу, психологічного стану головних героїв. Індивідуально-авторські порівняльні паралелі дають змогу автору першотвору створити вражаючі візуальні образи, змодельовати картину того світу, в якому живуть герої, мову, якою вони розмовляють, історію і культуру, їхні звичаї та традиції [1, с. 125]. Л. Тиха [13, с. 123] наголошує, що у художній літературі через порівняння розкривається внутрішній світ письменника.

Митець, як відзначає Ю. Тимченко, створюючи нові мовні образи, користується асоціацією як головним чинником побудови образу [12, с. 112].

Незважаючи на значну кількість сучасних досліджень, низка питань щодо засобів увиразнення мовлення в творах сучасної німецької літератури лишаються не висвітленими. Зокрема, невирішеним лишається питання щодо лексичного наповнення художніх творів, стилістичних особливостей тексту та використання стилістичних засобів з метою увиразнення образів головних героїв та досягнення авторського задуму.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що порівняння у мові творів О. Пройслера до сьогодні ще не були предметом спеціальних розвідок. Дослідження продовжує аналіз мови творів О. Пройслера авторкою [5; 6; 7].

До стилістично забарвлених мовних засобів відносяться порівняння. Як художній прийом автори використовують їх для створення образів у творі, оскільки в порівнянні уявлення про зображуваний предмет конкретизується шляхом зіставлення його з іншим предметом, що допомагає авторам художніх творів донести читачу свій задум та ідею [3, с. 213].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці досліджували порівняння в різних аспектах, як-от: граматичному (С. Єрмоленко, М. Заборна, О. Марчук, С. Рошко, Н. Хараман); фразеологічному (Н. Баранник, А. Найда, К. Мізін); ономазіологічному (Б. Ажнюк, О. Молчко); семасіологічному (Н. Майборода, Н. Шаповалова, С. Шульга, О. Щепка); функціонально-стилістичному (Л. Голоух, В. Городецька, А. Гулак, А. Довженко, О. Донік, О. Мацько, Л. М'яснянкін, Т. Павлюк, Л. Прокопчук,

Н. Шаповалова), перекладацькому (Е. Ахмедова, А. Головня, О. Молчко, К. Пархоменко, І. Смущинська) тощо.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити особливості використання порівнянь в повістях-казках О. Пройслера та їх переклад українською мовою. Об'єктом дослідження є повісті-казки О.Пройслера «Die kleine Hexe» («Мала Баба Яга»), «Das kleine Gespenst» («Привидення») і «Der kleine Wassermann» («Водяничок»), що складають своєрідну трилогію про маленьких представників надприродних істот та їх переклади, зроблені В. Василюком.

Виклад основного матеріалу. Уся структурна організація лексичної системи мови, як наголошує В. Чабаненко [14, с. 135], визначається асоціативними відношеннями, що постійно урізноманітнюються в зв'язку зі змінами у змісті мислення та через збагачення мислення новими якостями і поняттями. Асоціації лежать і в основі будь-яких словотвірних процесів та впливають на стилістичні явища.

Порівняння як художній прийом використовується для увиразнення образу твору – персонажів, пейзажів, речей, емоцій, подій, дій, понять, символів тощо, оскільки в художньому творі образ є основою й через нього пізнається значення, думка, ідея – все те, що має бути донесене до читацької аудиторії.

Порівняння, як зазначає О. Селіванова [11, с. 573], – стилістична фігура, представлена різними синтаксичними конструкціями, що відображають когнітивну операцію поєднання двох предметів, явищ, ситуацій, ознак на підставі їхнього уподібнення, установалення аналогій між ними. Як троп порівняння сприяє увиразненню мовлення, служить засобом створення образності, експресивності. Порівняння може ґрунтуватися на протиставленні за рахунок заперечення. Виокремлюють просте порівняння як уподібнення за однією ознакою й розгорнуте, що ґрунтується на аналогії за багатьма ознаками (асоціативним ореолом).

За визначенням Л. Мацько [8, с. 507], порівняння – фігура мови або рідше троп (у формі орудного відмінка іменника), що полягає у зображенні особи, предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими для інших: *дівчина струнка, як тополя; волошки сині, як небо; надворі тепло, як улітку* тощо. В основі порівняння лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис:

У порівнянні розрізняють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють), об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) і ознаку, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюється з іншим (об'єктом). Ознака може визначатися кольором, формою, розміром, запахом, відчуттям, якістю, властивістю тощо.

Серед образних засобів художньої прози порівняння вирізняються давністю й активністю уживання, що мотивується самим призначенням цього тропа, який покликаний конкретизувати, уобразити зображуване внаслідок зіставлення того чи іншого предмета з іншим, а також є чіткістю і стрункістю побудови, яка через порівняльну конструкцію дає змогу спроектувати нічим не обмежену кількість образних спостережень дійсності. Порівняння – це засіб посилення емоційності мови. Відбір об'єктів порівнянь залежить від того, що зображує письменник і як він ставиться до зображуваного. Призначення порівняння, як і епітета, – збагачувати зміст певного слова чи вислову [4, с. 109].

Для оформлення порівняльних конструкцій в німецькій мові використовуються частки *wie, als, gleich, ähnlich, als wie, als ob*, в українській мові – підрядні сполучники *як, наче, мов, неначе, немов, ніби*.

Виділяють порівняння логічні (поняттєві) й художні (образні). Серед художніх порівнянь є традиційні, що створюють національний колорит, художньо-символічне світобачення та індивідуально-авторські, які відображають художні смаки майстрів слова.

Мета логічного порівняння, на думку Т. Павлюк [9] – лаконічно пояснити суть одного предмета шляхом його зіставлення з іншим предметом або показати, наскільки добрим / поганим є предмет, що порівнюється, стосовно об'єкта, який більшість мовців оцінює як позитивний чи негативний. Такі порівняння ще називають порівняльно-зіставними.

В усіх повістях-казках О. Пройслера вживаються логічні порівняння, при їх перекладі В. Василюк використовує еквіваленти: *krächzen wie ein gewöhnlicher Rabe – каркати, як кожний учений ворон; sie ist eine Hexe wie du – чаклунка, як і ти; Förster wie dich – лісника, як ти; wie alle Gespenster hatte es überhaupt kein Gewicht – як усі привиди, невагоме; es scheute wie alle Nachtgeschöpfe das volle Sonnenlicht – як і всі нічні істоти, боялося яскравого сонячного світла; pünktlich wie immer erwachte – прокинулося, як завжди; da empfing ihn kein schmerzendes, grelles Licht wie an anderen Tagen – не поба-*

чив такого болючого ясного світла, як колись; aß genau wie an jedem anderen Abend – з'їв, як і завжди.

Sie ist eine Hexe wie du – und sie wird sich im Handumdrehen das Zeug wieder weghexen [17] // Вона ж така сама чаклунка, як і ти, і простісінько зніме твої чари [10, с. 15].

Das kleine Gespenst hielt sich möglichst lange im Schatten der Burgmauern, denn es scheute wie alle Nachtgeschöpfe das volle Sonnenlicht [15] // Привиденя постояло, доки змогло, в затінку під муром, – як і всі нічні істоти, воно боялося яскравого сонячного світла [10, с. 85].

Schwimmen konnte der kleine Wassermann bald wie ein Großer, er hatte ja zeitig genug damit angefangen [16] // Незабаром Водяничок уже плавав, як дорослий. Він-бо й почав таки досить рано! [10, с. 140].

У казці «Водяничок» виявлено заперечні порівняння:

Es ist ja bei uns nicht wie bei armen Leuten [16] // Адже в нас не те, що в якихось там Людей! [10, с. 136].

Традиційними у німецькій та українській мовах є порівняння: *Augen machen wie eine Waldeule – витріщив очі, як сова; wie ein Murmeltier schlief sie – спала, як байбачок; wie ein Kanonenschlag krachte sie – бахнуло так, наче з гармати гримнули; es ist schwarz wie ein Schornsteinfeger – чорний, як сажотпус; da es im Dunkeln sehen konnte wie eine Katze – бачило, як кішка; wie die Hasen sind sie davongelaufen – тікали, як зайці; fielen zu Boden wie Hagelkörner – стукотили об землю, наче град; der Junge krebsrot im Gesicht war – червоний, як варений рак; schoss wie ein Hecht – як щука, шугнув.*

Wie ein Murmeltier schlief sie, bis weit in den anderen Morgen hinein [17] // Вона спала, як байбачок, аж до ранку [10, с. 14].

Wie ein Kanonenschlag krachte sie unter die Kegel [17] // Куля з гуркотом покотилася дерев'яною доріжкою, влучила в найбільшу кеглю і розтрощила її – бахнуло так, наче з гармати гримнули [10, с. 55].

При утворенні порівняльних конструкцій спостерігаємо і національну своєрідність. Цікавим є традиційне для німецької мови порівняння блідого обличчя з сиром, тоді як в українській мові воно порівнюється з крейдою:

Der Ärmste war nahe daran, in Ohnmacht zu fallen. Er stand mit weit aufgerissenen Augen da und war käsebleich im Gesicht [15] // Бідолаха мало не зомлів. Він витріщив очі й стояв, побілівши, як крейда [10, с. 94].

Індивідуально-авторських є порівнянь у творах О. Пройслера небагато: *klein und verloren wie Fischerboote auf einem weiten Meer* – маленьких, загублених, як рибальські човни в безмежному морі; *steif wie der Bettpfosten* – непорушний, як бильце ліжка; *Augen, die in der Finsternis leuchteten wie zwei silberne Monde* – світилися в непроглядній темряві, наче два місяці завбільшки з н'ятаки; *Wie goldene Schiffelein trieben sie über den Teich* – гоїдалися на хвилях, мов золоті кораблики. Це пояснюється тим, що письменник врахував реальний словниковий запас юних читачів та поріг розуміння ними мовних засобів увізнення тексту.

Weil er ganz steif war, so steif wie der Bettpfosten, musste er alles mit sich geschehen lassen, was ihm der Fisch mit den vielen Augen antat [15] // Він просто закам'янів, став непорушний, як бильце ліжка, і багатоока рибица могла зробити з ним усе, що заманеться [10, с. 150].

Цікавим є порівняння червоного від холоду носа зі свічкою на різдвяній ялинці: Und die Nase erst! Ist sie nicht rot wie eine Christbaumkerze? [17]. Розділ Der Maronimann (Продавець каштанів) не перекладено.

У текстах казок виявлено прості порівняння (Wenn mich Abraxas jetzt sehen könnte, würde er Augen machen wie eine Waldeule! [17] // «Якби мене оце побачив Абракас! Вупріцив би з подиву очі, як сова!» [10, с. 9]) і розгорнуті (Der Uhu schlug mit den Flügeln, als gelte es, die Erinnerung an jenen unglückseligen Morgen abzuschütteln [17] // Угу вдарив крильми, немов хотів струсити з себе спогади про той злощасний ранок [10, с. 79]).

Найчастіше В. Василюк підбирає при перекладі еквівалент, хоча строгої відповідності між порівняльними конструкціями німецької та української мови немає. У німецькій мові частіше вживаються складні слова, відсутні деякі компаративні конструкції, поширені в українській мові (наприклад, форма орудного відмінка).

Порівняння, виражені в німецькій мові складним прикметником *kohlschwarzes Haar* (досл. вугільно-чорне) перекладено конструкцією зі сполучником як (чорне, як смола, волосся); *schilfgrüne Jacke* (досл. очеретяно-зелена) – зелена, мов очерет, курточка:

Die Frauen trugen glitzernde Ohringe, die Kinder hatten zerrissene Hemden an und alle, sogar die Männer, hatten langes, kohlschwarzes Haar [16] // У жінок виблискували у вухах сліпучі золоті кільця, діти бігали в подертих сорочечках, і в усіх, навіть у чоловіків, було густе, довге й чорне, як смола, волосся. [10, с. 156].

Und die schilfgrüne Jacke steht ihm gut zu Gesicht, unserm Jungen [16] // І ця зелена, мов очерет, курточка нашому хлопчикові дуже личить [10, с. 141].

Порівняльна конструкція німецької мови може перекладатися формою орудного відмінка:

Wie der leibhaftige Wirbelwind stürmte die kleine Hexe auf dem neuen Besen dahin [17] // Вихором полинула мала Баба Яга на новій мітлі [10, с. 19].

Er schoss wie ein Pfeil durch die Rinne – aufs Mühlenrad – und schwupp, in die Tiefe! [16] // Стрілою влетів він попід заставки: жолобом – на колесо – й через нього! [10, с. 171].

Виявлено переклад німецького порівняння конструкцією з формою ступенів порівняння прикметників:

Ich bin leider seit vierzehn Tagen ein Taggespenst und das Sonnenlicht hat mich schwarz gemacht. Aber zuvor, als ich noch ein Nachtgespenst war, bin ich blütenweiß gewesen, weißer als eine Wolke Schneestaub [15] // Від сонячного світла я став чорний, але спершу, коли я ще був нічним приви́дом, я був ніжно-білий, біліший за хмарку снігової пороші [10, с. 117].

В одних випадках В. Василюк при перекладі випускає порівняння:

Er schwang seinen Reisigbesen wie eine Keule und wandte sich gegen die großen Jungen [17] (досл. Він розмахував мітлою, як дубиною, і накинувся на великих хлопців) // І сталося диво: сніговик раптом заворушився, підняв мітлу й пішов на бешкетників [10, с. 46].

Es klappte mit ihrer Hexerei wie am Schnürchen [17] (досл. Її чаклунство працювало як годинник) // Тепер вона знала її назубок [10, с. 61].

Es wehte in langen Büscheln über den Boden hin und sah aus wie ein Teppich von lauter Wassermannhaaren [16] // Вона коливалась довгими зеленими пасмами і зверху скидалася на килим, витканий з волосся Водяника [10, с. 145].

В інших випадках перекладач додає порівняння:

Sie stellte nun gleich die Kaffeemühle auf den Küchentisch, rannte nach ihrem Besen und sauste mit Windeseile zum Entenweiher [17] // Мерщій поставивши млинок на кухонний стіл, вона кинулася до мітли, сіла верхи й помчала, як вихор, до ставка за лісом [10, с. 58].

Sie stürmten mit Indianergeheil durch die Halle und drängten zur Tür hinaus [15] // Галасуючи, мов воїни-індіанці, промчали вони через вестибюль і збилися біля дверей [10, с. 85].

За структурою найчастіше виокремлюють три типи порівнянь: дієслівні, атрибутивні, іменні [2, с. 335].

У текстах казок О. Пройслера найчастіше вживаються дієслівні порівняння: *er schwang seinen Regenschirm wie einen Säbel – розмахуючи парасолькою, мов шаблюю; machte Schritte wie ein Storch – йшов, як лелека*; атрибутивні та іменні порівняння використовуються рідше: *hässlich aus wie die Muhme Rumpelpel – потворна, як тітка Трам-Бам-Бах; klein sind wie Waldmäuse – малі, як миші; sie ist eine Hexe wie du – чаклунка, як і ти*.

Висновки. У ході дослідження було з'ясовано, що в усіх повістях-казках О. Пройслера вжива-

ються логічні порівняння, традиційні та індивідуально-авторські. У текстах казок виявлено прості порівняння і розгорнуті.

Найчастіше В. Василюк підбирає при перекладі еквівалент, хоча строгої відповідності між порівняльними конструкціями німецької та української мови немає. У німецькій мові частіше вживаються складні слова, відсутні деякі компаративні конструкції, поширені в українській мові (наприклад, форма орудного відмінка).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик О. О., Подоляк З. Р. Образні порівняльні конструкції та способи їх відтворення в українських перекладах (на матеріалі роману Дж. Мартіна «Гра престолів»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2020. Вип. 46(3). С. 124–128.
2. Вишивана Н. Лексико-семантичні та лінгвостилістичні особливості зоонімних художніх порівнянь німецької та української мов. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]*. Серія : Філологія (мовознавство). 2015. Вип. 21. С. 334–339.
3. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. Київ: Либідь, 2005. 489 с.
4. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
5. Кучма Т. В. Номінації персонажів повісті-казки О. Пройслера «Мала Баба Яга» та їх переклад. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71). № 5. Ч. 1. С. 251–255.
6. Кучма Т. В. Кулінарнімі у повісті-казці О. Пройслера «Водяничок» і їх переклад українською мовою. *Львівський філологічний часопис*. 2022. Вип. 12. С. 99–103.
7. Кучма Т. В. Ономапея в творах О. Пройслера та її переклад українською мовою. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 208. С. 233–239.
8. Мацько Л. І. Порівняння. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 507.
9. Павлюк Т. П. Порівняння як когнітивний компонент поетичного тексту. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер. : Філологія. Мовознавство. 2009. Т. 98. Вип. 85. С. 64–67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2009_98_85_15 (дата звернення 04. 06.2024)
10. Пройслер О. Водяничок : Казки / Перекл. з нім. і передм. В. Т. Василюка. Київ : Веселка, 1992. 284 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2003. 716 с.
12. Тимченко Ю. О. Порівняння в новелістиці М. Коцюбинського середземноморського циклу. *Лінгвістичні дослідження*. 2015. Вип. 39. С. 109–115.
13. Тиха Л. Лексико-семантичні та граматичні особливості порівнянь у повісті Володимира Лиса «Соло для Соломії». *Лінгвостилістичні студії*. 2018. Вип. 8. С. 123–128.
14. Чабаненко В. А. Асоціація як універсальний чинник мовного розвитку. *Мовознавство: науково-теоретичний журнал*. Київ, 1996. № 1. С. 132–137.
15. Preußler O. Das kleine Gespenst. URL: <https://www.kostenlosonlinelesen.net/kostenlose-das-kleine-gespenst/lesen/7> (дата звернення 04. 06.2024)
16. Preußler O. Der kleine Wassermann. URL: <https://www.kostenlosonlinelesen.net/kostenlose-der-kleine-wassermann> (дата звернення 08.05.2024)
17. Preußler O. Die Kleine Hexe. URL: <https://www.kostenlosonlinelesen.net/kostenlose-die-kleine-hexe> (дата звернення 06.06.2024)